

بیانیه کتابخانه‌های عمومی ایفلا-یونسکو ۲۰۲۲

آزادی، رفاه و توسعه فردی و اجتماعی از ارزش‌های بنیادین انسانی است. این ارزش‌ها تنها توسط شهروندانی که از کاربست حقوق دموکراتیک خود به‌خوبی آگاه‌اند و برای ایفای نقشی فعال در جامعه توانمند شده‌اند تحقق می‌یابد. مشارکت سازنده و توسعه دموکراسی به همان اندازه که به آموزش رضایت‌بخش بستگی دارد، به دسترسی آزاد و نامحدود به دانش و اندیشه و فرهنگ و اطلاعات نیز وابسته است.

کتابخانه‌های عمومی به عنوان دروازه‌های محلی دانش، شرایط اساسی برای یادگیری مادام‌العمر، تصمیم‌گیری مستقل، و توسعه فرهنگی افراد و گروه‌های اجتماعی را فراهم می‌کنند. کتابخانه عمومی با تأمین دسترسی به تمام انواع دانش و توانمندسازی مردم برای خلق دانش و به اشتراک‌گذاری آن - اعم از دانش علمی و دانش محلی - بدون موانع تجاری و فناوریانه و قانونی، جوامع دانشی سالم را بنیان‌گذاری می‌کند. در همه کشورها، به ویژه کشورهای در حال توسعه، حق دسترسی هرچه بیشتر مردم به آموزش و مشارکت در جوامع دانش‌بنیان و در زیست فرهنگی جامعه، توسط کتابخانه تضمین می‌شود.

بیانیه حاضر، اعلام‌کننده این آرمان یونسکو است که کتابخانه‌های عمومی نه تنها موتور محرک آموزش، فرهنگ، فراگیری و اطلاعات است، بلکه عاملی اساسی برای توسعه پایدار، تحقق آرامش فردی و آسایش معنوی جامعه از طریق باورهای تک‌تک افراد نیز هست. از این رو یونسکو دولت‌های ملی و محلی را تشویق می‌کند تا از کتابخانه‌های عمومی حمایت کنند و در توسعه آنها مشارکت فعال داشته باشند.

کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی، به عنوان پایگاه محلی اطلاعات، همه انواع دانش‌ها و اطلاعات را به راحتی در اختیار کاربران خود قرار می‌دهد. کتابخانه عمومی، عنصر اساسی جوامع دانشی است که به طور مستمر خود را با شیوه‌های نوین ارتباطات منطبق می‌کند تا بتواند وظیفه خود را هم در ارائه دسترسی فراگیر به اطلاعات و هم در تأمین امکان استفاده معنادار از اطلاعات برای همه مردم انجام دهد.

کتابخانه عمومی فضایی را برای تولید دانش، به اشتراک‌گذاری و تبادل اطلاعات و فرهنگ و ارتقای مشارکت مدنی در دسترس عموم قرار می‌دهد. کتابخانه‌ها به عنوان سازندگان اجتماع، فعالانه به دنبال مخاطبان جدید هستند. آنها از طریق شنیدن مؤثر، از طراحی خدماتی حمایت می‌کنند که نیازهای محلی را برآورده می‌سازد و به بهبود کیفیت زندگی کمک می‌رساند. مردم به کتابخانه خود اعتماد دارند و متقابلاً هدف کتابخانه عمومی هم این است که اجتماع مردم را آگاه و مطلع نگه دارد.

خدمات کتابخانه عمومی بر بنیان دسترسی برابر همگان، فارغ از سن و قومیت و جنسیت و مذهب و ملیت و زبان و طبقه اجتماعی و هر خصلت دیگری ارائه می‌شود. برای آن دسته از کاربران که به هر دلیلی نمی‌توانند از خدمات و

منابع معمول استفاده کنند، باید خدمات و منابع مخصوص ارائه شود؛ کاربرانی مانند اقلیت‌های زبانی، معلولان، مردمی که توانایی‌های سواد یا مهارت‌های رایانه‌ای و دیجیتالی ضعیفی دارند و همچنین بیماران و زندانیان. همه گروه‌های سنی باید مطالب مرتبط با نیازهای خود را بیابند. مجموعه‌ها (منابع) و خدمات باید علاوه بر موارد سنتی، دربرگیرنده تمامی انواع فناوری‌های مدرن و رسانه‌های متناسب نیز باشند. کیفیت بالا، مرتبط بودن با نیازها و شرایط محلی و بازتاب‌دهی تنوع فرهنگی و زبانی جامعه، همگی از امور بنیادی هستند. منابع کتابخانه باید هم جریان‌های فعلی و تحولات اخیر جامعه را منعکس کنند و هم حافظه میراث تخیل و تلاش انسانی باشند. مجموعه‌ها (منابع) و خدمات نباید تحت هیچ‌گونه سانسور ایدئولوژیک یا سیاسی یا مذهبی یا فشارهای تجاری قرار بگیرند.

مأموریت کتابخانه عمومی

مأموریت‌های کلیدی زیر، که با اطلاعات و سواد و آموزش و فراگیری و مشارکت مدنی و فرهنگ مرتبطند، باید هسته خدمات کتابخانه عمومی باشند. کتابخانه عمومی از دریچه این خدمات به ساخت و توسعه جوامعی عادلانه‌تر و انسانی‌تر و پایدارتر کمک می‌کند.

- تأمین دسترسی بدون سانسور به گروه وسیعی از اطلاعات و نظرات و حمایت از آموزش رسمی و غیررسمی در تمام پایه‌ها و همچنین یادگیری مادام‌العمر که امکان دنبال کردن دانش به نحو مستمر و داوطلبانه و خودگردان را برای مردم در تمام مقاطع زندگی فراهم کند؛
- تأمین فرصت‌های توسعه فردی و برانگیختن تخیل و خلاقیت و کنجکاوی و همدلی؛
- ایجاد و تقویت عادات خواندن در کودکان از آغاز تولد تا بزرگسالی؛
- بنیان‌گذاری یا حمایت از برنامه‌ها و مشارکت در اقدامات مربوط به سوادآموزی برای تقویت مهارت‌های خواندن و نوشتن و تسهیل توسعه سواد اطلاعات و رسانه و مهارت‌های سواد دیجیتال برای همه مردم در تمام سنین، تا یک جامعه دموکراتیک و آگاه ساخته شود؛
- ارائه خدمات حضوری و راه دور از طریق فناوری‌های دیجیتال تا دسترسی به اطلاعات و مجموعه‌ها (منابع)، و برنامه‌ها در هر زمان ممکن میسر شود؛
- تضمین دسترسی همه مردم به تمام انواع اطلاعات مربوط به جامعه و فرصت‌های سازماندهی آن، از طریق به رسمیت شناساندن نقش کتابخانه در هسته بافت اجتماعی؛
- تأمین دسترسی جوامع به دانش علمی؛ مانند نتایج تحقیقات و اطلاعات سلامت که می‌تواند هم بر زندگی کاربران اثر بگذارد و هم آنها را قادر به مشارکت در پیشرفت علمی سازد؛
- تأمین خدمات اطلاعاتی برای شرکت‌ها و انجمن‌ها و گروه‌های ذی‌نفع محلی، در حد کفایت؛
- حفاظت از و دسترسی به دانش و داده و میراث محلی و بومی (شامل سنت شفاهی)، و فراهم کردن محیطی که اجتماع محلی بتواند مواردی را که جامعه خواستار ضبط و حفظ و اشتراک‌گذاری آنهاست، فعالانه شناسایی کند؛
- تقویت گفتگوی میان‌فرهنگی و حمایت از تنوع فرهنگی؛
- ترویج حفظ و دسترسی معنادار به میراث و تجلیات فرهنگی، تکریم آثار هنری، و دسترسی آزاد به دانش و تحقیقات و نوآوری‌های علمی؛ چه آنهایی که در رسانه‌های سنتی بیان شده‌اند و چه آنهایی که به شکل دیجیتال درآمده‌اند یا اساساً به صورت دیجیتال تولید شده‌اند.

بودجه، قانون‌گذاری و شبکه‌ها

دسترسی به ساختمان و خدمات کتابخانه عمومی اصولاً باید رایگان باشد. مسئولیت کتابخانه عمومی بر عهده مقامات محلی و ملی است. این امر باید توسط قانون‌گذاری‌های مشخص و به‌روز - همراستا با توافقات و معاهدات بین‌المللی - حمایت شود. کتابخانه عمومی باید توسط دولت‌های محلی و کشوری تأمین مالی شود. این امر باید جزئی اساسی از هر راهبرد بلندمدت برای فرهنگ و ارائه اطلاعات و سواد و آموزش باشد.

در عصر دیجیتال، قوانین کپی‌رایت و مالکیت معنوی باید به کتابخانه‌های عمومی اطمینان دهند که همچنان همان ظرفیت تولید و دسترسی به محتواهای دیجیتال را - تحت شرایط معقول - خواهند داشت که در مورد منابع فیزیکی داشتند.

قوانین و برنامه‌های راهبردی باید براساس معیارهایی مورد توافق یک شبکه کتابخانه‌ای ملی را تعریف کنند و ارتقا دهند تا از هماهنگی و همکاری کتابخانه‌ها در سراسر کشور اطمینان حاصل شود. این شبکه کتابخانه‌های عمومی باید به نحوی طراحی شود که هم با کتابخانه‌های ملی و محلی و تحقیقاتی و تخصصی مرتبط باشد و هم با کتابخانه‌های مستقر در مدارس و کالج‌ها و دانشگاه‌ها.

عملکرد و مدیریت

برای مشخص کردن اهداف و اولویت‌ها و خدمات مرتبط با نیازهای جوامع محلی، باید خط مشی روشنی تدوین شود. لحاظ کردن دانش محلی و مشارکت اجتماعی در چنین روندی اهمیت دارد و جوامع محلی باید در تصمیم‌گیری‌ها دخالت داده شوند.

کتابخانه عمومی باید به نحو کارآمدی سازماندهی شود و معیارهای حرفه‌ای در عملکرد آن رعایت شود. خدمات باید به صورت فیزیکی یا دیجیتالی برای همه اعضای جامعه قابل دسترسی باشد. لازمه این امر هم ساختمان‌هایی مجهز با موقعیت مناسب و امکانات مطالعه خوب و همچنین فناوری‌های مرتبط و ساعات کاری کافی و راحت برای کاربران است، و هم خدمات برون کتابخانه‌ای برای کسانی که قادر به بازدید از کتابخانه نیستند. خدمات کتابخانه باید هم با نیازهای مختلف جوامع در مناطق روستایی و شهری و هم با نیازهای گروه‌های حاشیه‌نشین، کاربران با نیازهای ویژه، کاربران چندزبانه و افراد بومی جامعه انطباق یابد.

کتابدار، واسطه فعال بین کاربران و منابع - چه دیجیتال و چه سنتی - است. برای اینکه از کیفیت خدمات اطمینان حاصل شود، هم منابع انسانی و مادی کافی ضروری است و هم آموزش حرفه‌ای و مستمر کتابداران برای مواجهه با چالش‌های حال و آینده. برای اینکه مشخص شود کم و کیف شایسته منابع چیست، باید مدیران با متخصصان کتابخانه مشورت کنند.

برای کمک به بهره‌مندی کاربران از همه منابع، باید برنامه‌های برون کتابخانه‌ای و آموزش کاربر فراهم شود. تحقیقات جاری باید بر ارزیابی تأثیر کتابخانه‌ها و جمع‌آوری داده‌ها متمرکز شود تا منافع اجتماعی کتابخانه‌ها را به سیاست‌گذاران نشان دهد. داده‌های آماری باید در درازمدت جمع‌آوری شوند؛ زیرا مزایای کتابخانه‌ها در جامعه اغلب در نسل‌های بعدی دیده می‌شود.

شراکت

برای دستیابی کتابخانه‌ها به مخاطب عمومی گسترده‌تر و متنوع‌تر، جلب مشارکت ضرورت دارد؛ بنابراین، باید همکاری با شرکای مربوط (برای مثال گروه‌های کاربر، مدارس، سازمان‌های غیردولتی، انجمن‌های کتابخانه‌ای، مشاغل و سایر متخصصان در سطح محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی) را تضمین کرد.

اجرای بیانیه

بدین وسیله از تصمیم‌گیرندگان در سطوح ملی و محلی، و کل جامعه کتابخانه‌ای در سراسر جهان خواسته می‌شود تا اصول اعلام‌شده در این بیانیه را اجرا کنند.

تأیید شده توسط هیئت مدیره ایفلا

۱۸ جولای ۲۰۲۲